

MarSurf. Parametry drsnosti povrchu

OZNAČOVÁNÍ DRSNOSTI NA VÝKRESECH ISO 1302

a parametr drsnosti s číselnou hodnotou v μm
 b další požadovaný parametr drsnosti v μm
 c výrobní postup (soustružení, broušení, apod.)
 d označení směru rýh
 e přídavek na obrobení v mm

Rz 5 Odstranění materiálu obráběním
 $R_z = \text{max. } 5 \mu\text{m}$

**URa 3
 L Ra 1** Odstranění materiálu obráběním
 Požadována horní a dolní mezní hodnota
 $R_a = \text{min. } 1 \mu\text{m}$ a $\text{max. } 3 \mu\text{m}$

2/PT4 Odstranění materiálu obráběním
 P -profil, l_t – snímaná dráha = 2 mm
 $P_t = \text{max. } 4 \mu\text{m}$

TEORIE DRSNOSTI

Skutečný povrch (povrch součásti) odděluje těleso od svého okolí. (DIN EN ISO 4287)
Dotyková metoda řezu je měřicí technická metoda k dvourozměrnému zachycení povrchu: Posuvové zařízení pohybuje snímacím systémem konstantní rychlostí horizontálně přes povrch. (DIN EN ISO 3274)
Sejmutý profil je dotykovou metodou řezu zachycený obalový profil skutečného povrchu. Obsahuje nejdůležitější tvarové odchylky: úchytky tvaru, vlnitost a drsnost. (DIN EN ISO 3274, DIN 4760)
Parametry budou definovány z jednotlivé měřicí dráhy pokud není uvedeno jinak. Výsledky budou vypočteny jako střední hodnoty z více jednotlivých měřicích dráh. Pro parametry drsnosti je standardem pět jednotlivých měřicích dráh.
 U charakteristických křivek a k nim příslušajících parametrů (například materiálový podíl) budou vzaty za základ měřicí data z celkové měřicí dráhy. (DIN EN ISO 4288)

ZÁKLADNÍ KRITÉRIA

lt - Snímaná dráha je dráha, kterou snímací systém projede pro zachycení snímaného profilu. Je to součet dráhy rozběhu, celkové měřicí dráhy l_n a dráhy doběhu.
 λ_c - Mezní vlnová délka profilového filtru určuje, které vlnové délky budou přiřazeny drsnosti a které vlnitosti.
lt - Jednotlivá měřicí dráha drsnosti je částí snímané dráhy l_n s délkou mezní vlnové délky λ_c .
 Jednotlivá měřicí dráha l_p případně l_w pro P profil nebo W profil je rovna měřené dráze a je vztažnou dráhou pro vyhodnocení.
lt - Celková měřicí dráha je ten díl snímané dráhy, který bude vyhodnocen. Ve standardním případě vyhodnocení drsnosti obsahuje pět za sebou jdoucích jednotlivých měřicích dráh l_r .
Rozběhová dráha slouží k zákmutu filtru.
Doběhová dráha slouží k výkmitu filtru.

GEOMETRICKÁ SPECIFIKACE PRODUKTŮ (GPS) ISO/TR 14638, DIN V 32950

Geometrická specifikace produktů (GPS) koncepčně obsahuje různé druhy norem, které popisují geometrické vlastnosti produktu (výrobku) v konstrukci, výrobě, zkoušení a zajišťování kvality.
GPS maticí model budou zobrazeny v řádcích řetězce norem pro různé znaky jako na příklad rozměr, vzdálenost, tvarové znaky, drsnost a vlnitost.
 Sloupce (= členy řetězce) jsou:
 1. výkresové údaje (DIN EN ISO 1302)
 2. teoretické definice (DIN EN ISO 4287, 11562, 12085 a 13565)
 3. definice parametrů (DIN EN ISO 4288, 11562, 12085 a 13565)
 4. zjišťování odchylek (DIN EN ISO 4288 a 12085)
 5. požadavky na měřicí zařízení (DIN EN ISO 3274 a 11562)
 6. kalibrační požadavky (DIN EN ISO 5436 a 12179)
 Pro parametry povrchu jsou nejdůležitější normy uvedeny v ( ).

FILTRACE PROFILU ISO 11562, ISO 4287

Filtr profilu dělí profil na dlouhovlnné a krátkovlnné podíly. Filtr profilu λ_c definuje přechod z drsnosti k vlnitosti.
 Střední čára vzniká u fázové korekčního filtru, přičemž pro každé místo profilu je vytvořena vyvážená střední hodnota.
 Váhová funkce udává pro každé místo profilu, s jakým hodnotícím faktorem sousední profilové body vcházejí do vytváření střední hodnoty. (Gaussova zvonová křivka).
R-profil (profil drsnosti) je odchylka primárního profilu od střední čáry profilového filtru λ_c . Při znázornění profilu drsnosti je střední čára nulovou čarou.

FILTRACE PROFILU ISO 11562, ISO 4287

Pomocí filtru λ_c se z primárního profilu separuje profil drsnosti od profilu vlnitosti.

FILTR λ_c/λ_s

Filtr λ_c/λ_s eliminuje krátkovlnná chvění z P profilu. Výsledek je filtrovaný profil bez vlivu chvění.

VOLBA MEZNÍ VLNOVÉ DÉLKY ISO 4288, ISO 3274

Periodické profily	Aperiodické profily		Mezní vlnová délka (Cutoff)	Jednotlivá / celková měřicí dráha
R_{sm} (mm)	R_z (μm)	R_a (μm)	λ_c (mm)	l_r/l_n (mm)
> 0,013 do 0,04	do 0,1	do 0,02	0,08	0,08 / 0,4
> 0,04 do 0,13	> 0,1 do 0,5	> 0,02 do 0,1	0,25	0,25 / 1,25
> 0,13 do 0,4	> 0,5 do 10	> 0,1 do 2	0,8	0,8 / 4
> 0,4 do 1,3	> 10 do 50	> 2 do 10	2,5	2,5 / 12,5
> 1,3 do 4	> 50 do 200	> 10 do 80	8	8 / 40

Pt HLOUBKA PROFILU ISO 4287

Hloubka profilu P_t (= celková výška P profilu) je součet výšky nejvyšší špičky profilu a hloubky nehlubší prohlubně P profilu uvnitř měřené dráhy. Délku vztažné dráhy je třeba uvést.
P profil (primární profil) vzniká z profilu získaného dotykovou metodou
 a) Odstraněním jmenovitého tvaru metodou nejmenšího součtu čtverců odchylek na čáře udaného tvaru, na příklad regresní přímky.
 b) Oddělením velmi krátkých vlnových délek, které nejsou vzaty do vyhodnocení, pomocí profilového filtru λ_s . Pomocí krátkovlnné mezní vlnové délky λ_s bude výrazně zlepšena srovnatelnost. (DIN EN ISO 3274)

Wt HLOUBKA VLNY ISO 4287

Hloubka vlny W_t (= celková výška W -profilu) je součet nejvyšší špičky profilu a hloubky nehlubší prohlubně W -profilu uvnitř měřené dráhy l_n .
Délku měřicí dráhy l_n (= vztažná dráha) je třeba udát.
W-profil (profil vlnitosti) je střední čára, která je vytvořena profilovým filtrem λ_c z P -profilu. V tom nejsou obsaženy dlouhovlnné podíly, které jsou přiřazeny tvaru.
 Vyrovnaný profil vlny na střední čáru se značí W'_t

Rt HLOUBKA DRSNOSTI ISO 4287

Hloubka drsnosti R_t (= celková výška R -profilu) je součet nejvyšší špičky profilu a hloubky nehlubší prohlubně R -profilu uvnitř měřené dráhy. Délku vztažné dráhy je třeba uvést.
R-profil

Ra PRŮMĚRNÁ ARITMETICKÁ HODNOTA DRSNOSTI ISO 4287

Střední hodnota drsnosti R_a je aritmetickou střední hodnotou všech částí hodnot profilu drsnosti.

$$R_a = \frac{1}{l} \int_0^l |Z(x)| dx$$
Pro R_a se také používá označení AA a CLA, pro R_q označení RMS.

Rq PRŮMĚRNÁ KVADRATICKÁ HODNOTA DRSNOSTI ISO 4287

Střední hodnota R_q je kvadratickou střední hodnotou všech hodnot profilu drsnosti.

$$R_q = \sqrt{\frac{1}{l} \int_0^l Z^2(x) dx}$$
 $Z(x)$ = profilové hodnoty profilu drsnosti.

Rv HLOUBKA NEJVĚŠÍ PROHLUBNĚ ISO 4287

Hloubka největší prohlubně R_v je hloubka největší prohlubně R -profilu uvnitř jednotlivé měřicí dráhy. Pro R_v byla také použita zkratka R_m .
 Součet $R_p + R_v$ je jednotlivá hloubka drsnosti R_z '

Rp VÝŠKA NEJVĚŠÍ ŠPIČKY ISO 4287

Výška největší špičky R_p je výška největší špičky profilu drsnosti uvnitř jednotlivé měřicí dráhy.
 Dle starší definice bude pro střední hodnotu z více jednotlivých měřicích dráh použito také označení R_{pm} . Součet $R_p + R_v$ je jednotlivá hloubka drsnosti R_z '

Rz, Rmax HLOUBKA DRSNOSTI ISO 4287

Jednotlivá hloubka drsnosti R_z je výška největší špičky profilu a hloubky největší prohlubně profilu drsnosti uvnitř jednotlivé měřicí dráhy.
Hloubka drsnosti R_z je aritmetická střední hodnota z jednotlivých hloubek drsnosti R_z za sebou následujících jednotlivých měřicích dráh:

$$R_z = \frac{1}{n} (R_{z1} + R_{z2} + \dots + R_{zn})$$
 Definice R_z odpovídá definici. v DIN 4768:1990. Dřívejší v ISO 4287:1984 obsažená výška z deseti bodů byla vyškrtána, jakož i krátká značka R_y
Maximální hloubka drsnosti R_{max} je největší jednotlivá hloubka drsnosti uvnitř celkové měřicí dráhy. (Porovnej DIN EN ISO 4288; R_{max} odpovídá $R_{z1 \text{ max}}$)

R3z ZÁKLADNÍ HLOUBKA DRSNOSTI Daimler Benz podniková norma N31007

R3z - Základní hloubka drsnosti je střední hodnota z jednotlivých hloubek drsnosti R_{3zi} z pěti za sebou následujících jednotlivých měřicích dráh l_r .

$$R_{3z} = \frac{1}{5} (R_{3z1} + R_{3z2} + R_{3z3} + R_{3z4} + R_{3z5})$$
 Špička i prohlubeň profilu musí překročit jak vertikální tak i horizontální minimální velikost.
R3zi - Jednotlivá hloubka drsnosti je kolmá vzdálenost v pořadí třetí vysoké špičky profilu od v pořadí třetí hluboké prohlubně profilu drsnosti uvnitř jedné jednotlivé měřicí dráhy.

Rsk SKLON POSUZOVANÉHO PROFILU DRSNOSTI ISO 4287

Sklon R_{sk} je hodnota asymetrie hustoty amplitudové křivky. Negativní sklon označuje povrch s dobrou nosností.

$$R_{sk} = \frac{1}{R_q} \frac{1}{l} \int_0^l Z^3(x) dx$$

 Parametr sklonu bude silně ovlivněn jednotlivými špičkami a rýhami, čímž bude jeho praktický význam redukován.

Rku STRMOST PROFILU DRSNOSTI ISO 4287

Strmost R_{ku} je hodnota strmosti hustoty amplitudové křivky. Při normálním rozdělení hodnot profilu je $R_{ku} = 3$.

$$R_{ku} = \frac{1}{R_q} \frac{1}{l} \int_0^l Z^4(x) dx$$

 Parametr strmosti profilu drsnosti bude silně ovlivněn jednotlivými špičkami a rýhami, čímž bude jeho praktický význam redukován.

Rmr MATERIÁLOVÝ PODÍL PROFILU DRSNOSTI ISO 4287

Materiálový podíl R_{mr} (v ASME tp) je v procentech uvedený poměr materiálem zaplněné délky k celkové měřicí dráze l_n v hladině řezu c .

$$R_{mr} = \frac{L_1 + L_2 + \dots + L_n}{l_n} \cdot 100 \%$$
Hladina řezu c je odstup vyhodnocené řezné čáry ke zvolené vztažné čáře cref.
Podílová křivka materiálu (Abbottova křivka) udává materiálový podíl v závislosti na hladině řezu c .
 Vyhodnocení materiálového podílu lze provést také u P - nebo W profilu (R_{mr} případně W_{mr}).

Rk, Rpk, Rvk, Mr1, Mr2 VELIČINY NOSNÉHO PODÍLU ISO 13565

Zvláštní způsob filtrace s potlačení rýh poskytuje profil drsnosti dle 13565-1. Speciální vyrovnávací přímka na Abbottově křivce rozděluje tento na tři rozsahy, ze kterých budou zjištěny parametry dle 13565-2.
Rk - Jádřová hloubka drsnosti je hloubkou jádrového profilu drsnosti.
Rpk - Redukovaná výška špičky je střední výška špiček, vyčnívajících z jádrového rozsahu.
Rvk - Redukovaná hloubka rýh je střední hloubka rýh, vyčnívajících z jádrového rozsahu.
Mr1 a Mr2 označují nejmenší a největší materiálový podíl jádrového profilu drsnosti.

Rsm STŘEDNÍ VZDÁLENOST RÝH ISO 4287

Střední šířka rýh R_{sm} je aritmetická střední hodnota šířek profilových elementů profilu drsnosti. Jeden profilový element je vyvýšení profilu se sousedním prohloubením.
 Starší označení parametru R_{sm} je A_r

$$R_{sm} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n S_{mi}$$

RPC POČET ŠPIČEK ISO 4287

Počet špiček R_{PC} je počet (množství) profilových elementů (S_{mi}) na centimetru, které překračují horní nastavenou hladinu řezu C_1 a následně podkračují dolní C_2 .
 Vedle počtu špiček R_{PC} c bude příležitostně používán parametr HSC (High spot count).
 HSC je počet špiček profilu na centimetru, které nastavenou hladinu řezu C_1 překračují.

Rdq STŘEDNÍ STOUPÁNÍ PROFILU prEN 10049

Střední stoupání profilu R_{dq} je střední kvadratická hodnota lokálních stoupání profilu drsnosti.

$$R_{dq} = \sqrt{\frac{1}{l} \int_0^l \left(\frac{dz}{dx} \right)^2 dx}$$
 Lokální stoupání profilu budou vypočteny pomocí hladicí funkce, aby redukovaly vliv šumu.

! - 0 +

Mahr
 EXACTLY

Mahr, spol. s r.o.
 Kpt. Jaroše 552
 417 12 Proboštov
 Česká republika

tel: +420 417 816 711
 fax: +420 417 560 237
 www.mahr.cz